

Om å gjøre det gode.

Denne artikkelen er skrevet i undring om hva det gode kan være, i disse korona-tider.

Ikke for å gi en fasit, -da det ikke er mulig innen etisk tenkning i seg selv- men for å bidra til noen etiske tankeredskap, så er kjennskap til noen etiske teorier og modeller nyttig. Aldri -siden 2. verdenskrig- har dette vært mer nødvendig for hele verden enn nå. Disse kan hjelpe en å rydde opp i forvirrende tanker, da situasjonen i Norge og verdenssamfunnet står overfor er uoversiktlig på kort og lengre sikt..

Pest i Athen 430 f.Kr. De var i krig med Sparta. De holdt sine porter lukket, for friheten. De mistet 1/3 av befolkningen. *Bilde:Wikipedia.*

Å ville det gode

I disse tider er vi sammen for å gjøre det gode, etter råd og pålegg fra det politiske lederskap. Vi oppfordres til å være sterk, solidarisk og lojal. Vi deltar i en nasjonal dugnad for å hindre smitte som kan ta livet av svake og syke. Vi blir bedt om å gjøre det gode.

«Mennesket kan kun gjøre det gode», sa filosofen Jean Paul Sartre ironisk for ca. 60 år siden. I disse tider får sitatet sin fulle kraft. Politikerne er blitt førende for etikken i samfunnet. Når man skal bestemme over folks liv, må man vite hva man gjør. Når man skal bestemme over borgere i et demokrati, bør de vite hva de er med på.

«Å gjøre det gode» betyr ikke å vite hva som er det gode. Å gjøre det gode kan innebære å gjøre det vonde, eller skadelige. Dette høres jo ulogisk ut. Hvordan kan det gode være det vonde?

Et eksempel fra dagligtalen som inneholder denne etiske selvmotsigelsen, er at «målet helliger middelet. I disse dager må mennesker lide, miste sin frihet, jobb, fremtid, sikkerhet, mat, ...

Dem som gjør den største dugnadsånd, mister kanskje sin fremtid, i taushet. Målet helliger middelet. Noen må lide, for at andre skal leve. Er det så enkelt?

Særlig i demokratiene skal kunnskap være basis for de valgene vi tar, og den utviklingen vi skaper. Nå er politikerne de ansvarlige filosofene, medisinene utøverne av det gode, mens folket venter avventende. Mens tiden går kan vi altså nå fundere litt over de etiske teoriene som ligger i kurven, og som man kan velge ut ifra, i søken etter det gode. Politikeres eneste oppgave er å arbeide for at samfunn fungerer, på kort og lang sikt.

Etiske teorier

Under følger noen etiske teorier kort.

Dydsetikk: Gode mennesker gjør godt og rett. De som gjør godt og rett er dydig. Dette er en tenkning med opprinnelse hos de gamle greske tenkerne, at et menneske som visste rett, også gjorde rett. Rett kunnskap og innsikt fører til rett og god handling. Personen var dydig/dygdig.

Pliktetikk: Dette er en etikk etter påbud; «du skal!»; De 10 kristne bud er eksempel på pliktetiske «befalinger». Du skal gjøre det som er med å redde liv, Du skal avstå fra handlinger som kan innebære (noe) risiko for andre.

Altruisme: Dette er en nestekjærlighetsetikk. Gode mennesker er nestekjærlig; man oppofrer seg for andre. Ikke nødvendig å tenke at de skulle gjort det samme for deg. Det er uvesentlig.

Sinnelagsetikk: Man ønsker å gjøre det gode. Det spiller ingen rolle hvordan det går med handlingen og måloppnåelsen etter den gode intensjonen. Handlingen er god fordi den er ønsket god.

Konsekvensetikk: Denne etiske vurderingen står i forhold til konsekvensen. Det spiller ingen rolle hva som var ønsket, men kun at resultatet er bra.

Utilitarisme (eng; utility/nytte): Dette kalles nytteetikk. Den hører inn under konsekvensetikk. Her er det konsekvensen som avgjør om en handling er god, og at det skal gjelde flest mulig best mulig. For en bestemt sum, skal den hjelpe flest mulig på best mulig måte.

Dette er det etiske redskap ved norske sykehus, hos FN, og WHO, hvor det bestemmes at det ut fra en sum penger/budsjett skal bidra helsemessig, for flest mulig mennesker på best mulig måte. Leger, komiteer og dem som deler ut penger bestemmer etter konsekvens-utilitaristiske prinsipper og perspektiver. Et eksempel på slik etiske vurderinger her i landet, er at unge med muskelsvinn over 18 år ikke får den helsefremmende medisinen spinraza, fordi den er for dyr.

Diskursetikk: I perspektiv av diskursetikken diskuterer vi oss frem til de gode og rette løsningene. Dette er demokratiets mest nærliggende metode for å finne den beste etikk. For demokratiet er denne metoden og praksis også et mål. Nemlig: Så lenge man er i debatt og diskusjon om hva som er det gode, så er det en pågående virkeliggjøring av selve demokratiets hensikt. Det er den beste garanti for at det man gjør er rett, fordi berørte parter får uttale seg.

Så, hva skal gjøres?

Avveiningen videre blir om hva som skal veie tyngst. Skal man fortsette en altruistisk (fordi befolkningen er med på dugnad), plikt (etter kristen-kulturell pliktetikk), sinnelagsetikk, eller er det de samfunnsmessige kortsiktige og langsiktige konsekvensene som skal telle? Å *ikke* ha rom og kultur for å diskutere, er fjernt fra demokratisk tenkning og praksis.

Økonomien i samfunnet blir dårligere, med massearbeidsledighet, dårligere helsetilbud, og generelt mindre penger til velferd i samfunnet for fremtiden.

For å ha en demokratisk kultur, er det svært viktig at vi får en god debatt på dette, hvor det er de kunnskapsbaserte ytringene som skal gjelde. Dette innebærer å respektere hverandres følelser, perspektiver og vurderinger.

For å få en god utvikling og så gode løsninger som mulig, er middelet å beholde en demokratisk åpenhetskultur.
